

När Älvsnabben blev omdöpt till Älvsnapsen

AFTONBLADET Torsdagen den 28 mars 1963

5

25-talet befäl på Älvsnabben har erkänt — ingen räknade med SVARTA GÄNGET

Av CUNNAR ROSELL.

GÖTEBORG (AB) Det finns i dag | I går kunde ni läsa om förhopp-

● Tre av "SVARTA GÄNGETS" män, fr. v Kjell Fahlgren, Ekil Dann och Harry Hansson, håller upp några flaskor innehållande exklusiva drycker som förhoppningsfulla flottister trodde de skulle få ta med sig in i Sverige.

Aftonbladet slog upp händelsen stort den 28 mars 1963.

FOTO: AFTONBLADET ARKIV

- Under många år har den svenska flottan genomfört långresor i övningssyfte.
- Traditionen upphörde 2005, men många minns resorna från 1980-talet och framåt med minfartyget HMS Carlskrona (numera stabs- och ledningsfartyg).
- Under lång tid dessförinnan var långresa synonymt med HMS Älvsnabben.
- Historikern Harry R:son Svensson skildrar här den kanske mest omtalade resan, vintern 1962-63.

hemkomsten anonymt skickat ett tips brevledes från Karlskrona. Det brukade säljas smuggelgods på örlogsvarvet när långresefartyget återkommit till hemmahamnen. De hutlösa priserna hade gjort varvsarbetarna förbannade.

HISTORIA. Minkryssaren HMS Älvsnabben beställdes 1942 av rederiet Saturnus som torrlastfartyg, men övertogs av Marinen 1943 och byggdes om till örlogsfartyg. De första långresorna efter andra världskriget genomfördes med HMS Fylgia och HMS Gotland, men dessa

utrangerades snart. Älvsnabben hade god bränsleekonomi och mindurkarna gav goda utrymmen för utbildningssalar. Flottan valde därför att göra Älvsnabben till långresefartyg. Hon var Flottans långresefartyg under perioden 1953-1980 och många svenska namn-

kunniga sjöofficerare har trampat hennes däck.

Den mest omtalade incidenten ägde rum på Älgöfjorden i närheten av Marstrand i Bohusläns skärgård, den 24 mars 1963. Där hade Älvsnabben ankrat upp för tullklarering. Då Älvsnabben var ett

statsfartyg var det befriat från tullkontroll, det var fartygets befälhavare som svarade för att inga tullpliktiga varor fördes in i landet, utan att dessa hade förtullats.

Men enligt tulltjänsteman Yngve Strindhagen hade någon två veckor före

Att medföra tullpliktiga varor hem från långresan ansågs allmänt inom officerskåren som en dold löneförmån. Strindhagen var inte av denna åsikt: "Att som befäl övervaka att besättningen håller sig till gällande tullbestämmelser samtidigt som man preparerar sin egen hytt med stora mängder smug-

KULTURREDAKTÖR:
Ingemar Lönnbom
0455-770 09

TIPSA OSS!
kultur@blt.se
noje@blt.se

SENASTE NYTT
blt.se/kultur-noje

Chefen för Marinen, Åke Lindemalm, tvingades ta besättningen på HMS Älvsnabben i örat med orden "Det blev en ful plump i protokollet för ert i övrigt berömvärda uppförande under resan."

FOTO MARINMUSEUM

(PORTRÄTT PÅ LINDEMALM OCH HMS ÄLVSNABBEN TILL HAVS)

Smugglingsförsöket var ett av de största som Göteborgstullen dittills upptäckt. Mängderna gjorde att tullpersonal fick följa med Älvsnabben på resan från Göteborg till Karlskrona. Det mesta av smuggelgodset skall ha handlats via en skeppshandel i Rio de Janeiro, i samband med att det skattefria representationsförrådet ombord skulle kompletteras. Älvsnabben fungerade som en seglande goodwillambassadör för Sverige och i de flesta hamnar som angjordes anordnades representationsfester tillsammans med de svenska ambassaderna.

Uppgifterna om beslaget uppmärksammades dagarna efter i svenska medier. Aftonbladet rapporterade att flaskor slängdes i havet, gömställen fanns under kanonerna och bland ammunitionen. "Manskap på Älvsnabben bildade langarkedjor då smuggelspriten efter Svarta gängets blixttaktion kastades över bord." Hela pappkartonger med sprit slängdes också över bord, men dessa ville inte sjunka varför underofficeren Sixten Svensson sjö-sattes i en livbåt med uppdraget att försöka sänka kartongerna. "Allt gick med militär precision och operation ös fyllan över bord" genomfördes mycket snabbt utan att tullen kunde ingripa."

Svenska Dagbladet rapporterade från presskonferensen att det var FC Ulf Eklind som givit order om att spritpartierna skulle lämpas över bord. Han kände inte till den tullföreskrift från 1928 som stadgade att varor som fanns ombord på långresefartyg betraktades som ilandförda vid första uppankningen på svenskt vatten. Tullen hade räknat 149 flaskor alkohol som slängts över bord, men räknade med ett stort

gelgods, visar på dålig moral, falskhet och kriminella anlag."

"Svarta gänget" från Tullverket infann sig kl 8.00 på Älvsnabben för att få Fartygschefen (FC) kommandörkapten Ulf Eklinds signering. När detta var gjort påbörjades tullens inspektion. Fartyget genomsöktes tre gånger varför inspektör Yngve Strindhagen bara kunde lämna summariska uppgifter, men han upp-gav att Tullverket åtminstone beslagtogs 203 000 cigaretter, 2 239 cigarrer, 1 057 cigariller, 1 150 flaskor vin och sprit samt 44 600 buntar cigarett-papper.

Q FAKTA

HMS Älvsnabbens långresa 1962-63

Besökte: Västra Afrika och Syd- och Nordamerika.

Fartygschef: kommandörkapten av första graden Ulf Eklind.

Sekond: kommandörkapten Sven Fredriksson.

Färdväg: Karlskrona - Monrovia, Liberia - Rio de Janeiro, Brasilien - Salvador, Brasilien - Port of Spain, Trinidad - Bequia Island, Västindien - Hamilton, Bermuda - Jacksonville, USA - Norfolk, USA - Dover, England - Göteborg.

Kuriosa 1: Tulltjänstemannen Yngve Strindhagen hade i sin ungdom varit skeppsgosse i Marinen.

Kuriosa 2: Älvsnabbens rykte var inte sänkt för evigt. Det blev fler långresor, bland annat 1966-67 då kronprins Carl Gustaf, vår nuvarande kung, tjänstgjorde ombord.

Q FAKTA

Svenska flottans långresor

Långresorna har en lång tradition inom flottan. Det praktiska sjömanskapet går inte att studera teoretiskt. Perioden 1739-1875 krävde tre års seglerfarenhet utanför Öresund för att befordras till kapten. Detta fick till följd att 66 % av sjöofficerarna hade seglat på utländska fartyg under 1800-talet och denna erfarenhet bidrog till att skapa en speciell örlogsstadskultur.

År 1838 började traditionen med långresor. Flottan beslutade då att sända ut korvetten Jarramas på ett års övningsexpedition för att de yngre officerarna skulle slippa ta anställning på civila fartyg för att få sin reglementerade sjötid.

Traditionen med långresor bröts 2005, men förhoppningsvis kan dessa återupptas igen. Men då behövs troligtvis ett nytt långresefartyg, HMS Karlskrona är nu 40 år gammal.

HARRY R.SON SVENSSON

Älvsnabben vid kaj, antagligen i Spanien. Årtal okänt.

FOTO: BIBLIOTECA DE NÁUTICA UNIVERSIDAD DE LA LAGUNA

mörkertal. 32 personer erkände sig skyldiga till smuggling. Tullen lastade inte FC Ulf Eklind för händelsen, då många av gömställen var förslagna.

Göteborgarna som är kända för sin humor gav snabbt fartyget namnet Älvsnapsen.

I talet till besättningen uttryckte Chefen för marinen, viceamiral Åke Lindemalm: "Det blev en ful plump i protokollet för ert i övrigt berömvärda uppförande under resan." Den 20 april 1964 dömdes FC Ulf Eklind till 1 000 kr i dagsböter.

Något som kanske bidrog till att flera tog risken med att smuggla var att Sverige vid tillfället var torrlagt. Den 27 februari 1963 inledde arbetsledarna på Vin & Spritcentralen en strejk. Detta innebar att dels spritransonering infördes, dels att vin och sprit

slutade distribueras till Systembolagets butiker. Den 29 mars 1963 kunde BLT rapportera att spriten var slut på Systembolaget i Karlskrona och då skedde en "Karlskronainvasion av ronnesystemet". Strejken upphörde först den 18 april 1963, men leveranserna till butikerna drog ut i flera veckor.

Smugglingsförsöket blev också en riksdagsfråga. Nykteristen och folkpartistiska riksdagsledamoten Yngve Hamrin ställde en enkel fråga: "Han efterlyser hos försvarsministern åtgärder för att förhindra att händelsen återupprepas." I oktober 1963 stiftade riksdagen en ny lag, "lex Älvsnabben". Ransonen sprit som mässarna ombord på örlogsfartygen fick föra med sig skattefritt från Sverige skars ner till hälften. Andelen skattefria cigaretter minskades också.

Veckans fråga:

Skall Älvsnabben stoppas? Nej - men skärp kontrollen

Bör Älvsnabbens långresor ställas in efter spritsmugglings-skandalen? Är långresorna verkligen good-will-resor när det blir på det här sättet? Fyra blekingebor har sagt vad de tycker. Tre kan inte se annat än att resorna skall fortsätta. En enda tycker att "nöjesresornas" pengar kan användas till nyttigare ändamål.

ROLAND PETERSSON

— Ja, absolut ska Älvsnabben få fortsätta med sina långresor, säger bartender Roland Petersson. Jag kan inte se någon anledning till att de inte skulle kunna göra det, för grabbarna har alltid skött sig väl utomlands. Den sista träkiga händelsen med att tullarna hittade smuggel, behöver ju inte upprepas. Älvsnabben skapar goodwill för Sverige. Den har gjort det i alla år, så varför sluta upp med det nu?

KARL-GÖSTA ANDERSSON

— Ja, absolut, varför skulle dessa goodwillresor till främmande länder inställas för en sådan sak, som nu inträffat? Smugglingen tycker jag skall beivras enligt svensk lag, men man bör absolut inte upphöra med långfärderna för vad som nu har hänt. Det betyder oerhört mycket för både befäl och manskap i den svenska marinen att få komma ut och se och lära känna främmande länder och folk. Dessutom är det fin reklam för Sverige när resorna genomförs utan störande intermezor. Det får väl bli skärpt kontroll på både befäl och manskap i fortsättningen, så man slipper en upprepning av det som hände under "Älvsnabbens" senaste långfärd.

UNO OLOFSSON

— Älvsnabbens utomlandsresor bör absolut inte upphöra, säger kontorist Uno Olofsson, Olofström. Vi skall eftersträva goda relationer med alla länder och good will-besök av detta slag är således av stort värde. Genom dessa kan kontakter skapas som är till nytta och förståelse inte enbart ur försvarssynpunkt utan även ur handelspolitisk synvinkel. All den uppmärksamhet av god art som kan riktas mot vårt land har stor relevans.

MANFRED KARLSSON

— Min åsikt är den att långresorna bör slopas. Dessa resor är rena nöjesresor och det är en hel del pengar som går åt för detta ändamål, pengar som skulle kunna användas till betydligt bättre nytta, säger kommunalarbetsare Manfred Karlsson, Ronneby. Smugglingshistorien var en mycket ful plump i protokollet.

BLT genomförde en enkät där tre av fyra tillfrågade tyckte att Marinens långresor borde få fortsätta även efter "spritsmugglings-skandalen".

FOTO: BLT ARKIV

Tulltjänsteman Yngve Strindhagen menade att hans myndighet också hade en del i det inträffade: "Tullverkets slapphet, och bristande tillsyn att avtalet efterlevdes är klandervärd. Alla vet ju att stora förmåner efter en viss tid alltid missbrukas."

Av förklarliga skäl gjordes tullinspektioner av Älvsnabben även 1964, men då hittade Svarta gänget bara sju flaskor sprit och 6 600 cigaretter utan ägare. Troligtvis var detta smuggelgods som tullen inte lyckats hitta från året innan.

HARRY R.SON SVENSSON, FIL DR